

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
«Облік і аудит»
(назва освітньої програми)

на тему: « «Особливості обліку дебіторської та кредиторської заборгованості
(на прикладі ТОВ «Меркурій-Груп»)»
(назва теми)

Виконавець:

студентка факультету менеджменту,
обліку та інформаційних технологій
Кириленко Вікторія Віталіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

Кандидат економічних наук, доцент
Муренко Т. О.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сьогодні особливо актуальною для української економіки є проблема платоспроможності. Дефіцит оборотного капіталу і платіжна криза, що охопив більшість промислових підприємств, є основними причинами спаду виробництва, зниження платоспроможного стану підприємства, збереження заборгованості по заробітній платі, зростання безробіття, і його банкрутства.

У зв'язку з цим стає необхідним дослідження дебіторської і кредиторської заборгованості підприємств. Заборгованість покупців виникає тоді, коли постачальник відвантажує продукцію і відображає в своєму активі вимога до покупця в обсязі вартості поставлених товарів і послуг. Ця вимога має бути в подальшому покрита зарахуванням відповідної суми грошей на розрахунковий рахунок постачальника. Так як стан дебіторської та кредиторської заборгованості, їх розміри і якість сильно впливають на фінансовий стан організації – розгляд даної теми сьогодні як ніколи актуальний.

Мета дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів організації обліку, аналізу та внутрішнього аудиту дебіторської та кредиторської заборгованостей, надання практичних рекомендацій щодо удосконалення процесу обліку та управління розрахунками з контрагентами на Товаристві з обмеженою відповідальністю «Меркурій-Груп» (далі – ТОВ «Меркурій-Груп»).

Завдання дослідження:

- розглянути економічну сутність поняття дебіторської та кредиторської заборгованості;
- порівняти особливості обліку і визначення оцінки розрахунків з контрагентами за національними та міжнародними стандартами;
- розкрити аналітичні підходи до обґрунтування оптимальної величини дебіторської та кредиторської заборгованості;
- застосувати методики аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства;
- визначити мету і завдання аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості, вивчити інформаційні та організаційні основи дебіторської і кредиторської заборгованості;
- охарактеризувати основні проблеми обліку та аудиту підприємства;
- надати на підставі практичної роботи висновки і рекомендації щодо оптимізації та поліпшення праці дебіторської і кредиторської заборгованості підприємств.

Об'єкт дослідження. Підприємство ТОВ «Меркурій-Груп», на прикладі якого вивчалися особливості обліку, аналізу та внутрішнього аудиту дебіторської і кредиторської заборгованості в сучасних економічних умовах.

Предмет дослідження. Теоретико-методологічні та організаційно-методичні проблеми економічного аналізу дебіторської заборгованості покупців і замовників і кредиторської заборгованості постачальникам і підрядникам

різних господарюючих суб'єктів, що включають: обґрунтування економічної природи і сутності дебіторської і кредиторської заборгованості.

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи використовувались загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. До загальнонаукових відносяться: аналіз і синтез, індукція і дедукція. Серед спеціальних методів використовувались: спостереження, розрахунок відносних і середніх величин, графічний метод, порівняння, економіко-математичне моделювання, прогнозування.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження стали законодавчі й нормативні документи з питань бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості, наукові праці, періодичні видання, матеріали науково-практичних конференцій і семінарів та електронних періодичних видань, з використанням щорічних даних Державної служби статистики України. Також були використані реєстраційні документи, бухгалтерські документи, реєстри обліку, фінансова та статистична звітність ТОВ «Меркурій-Груп» щодо обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (37 найменувань) та 9-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок. Основний зміст викладено на 70 сторінках. Робота містить 22 таблиці, 2 рисунка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні основи управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємства» досліджено економічну сутність дебіторської та кредиторської заборгованості. Наведено класифікацію та визначення кредиторської та дебіторської заборгованості. Розглянуто особливості обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей згідно Національних та Міжнародних стандартів фінансової звітності

У другому розділі «Організація обліку дебіторської й кредиторської заборгованості підприємства» вивчено діючу практику синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами, наведено характеристику ТОВ «Меркурій-Груп», винесені основні проблеми обліку та запропоновані напрямки їх вирішення.

У третьому розділі «Внутрішній аудит і аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості на підприємстві» проаналізовано фінансовий стан досліджуваного підприємства та динаміку, структури та стану дебіторської та кредиторської заборгованості. Розглянуто мету та основні напрями проведення внутрішнього аудиту. Запропоновано план проведення внутрішнього аудиту, виявлені проблеми та надані рекомендації щодо поліпшення роботи підприємства.

ВИСНОВКИ

В результаті ознайомлення з нормативними та законодавчими документами, що регулюють облік та аудит дебіторської та кредиторської заборгованостей, економічної літератури з питань удосконалення обліку та діючу практику обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей на підприємстві ТОВ «Меркурій-Груп» зроблені відповідні висновки.

У процесі роботи у підприємства часто виникає потреба в додаткових грошових або матеріальних засобах. У цьому випадку відповідно до чинного законодавства воно може їх зайняти, позичити у інших підприємств, організацій і осіб. Тому, джерелами цих коштів будуть заборгованість за короткостроковими та довгостроковими кредитами банків, заборгованість різним юридичним і фізичним особам за позиками. Ведення обліку кредиторської та дебіторської заборгованості регламентують такі стандарти як ПСБО 11 та ПСБО 10 відповідно.

Основними причинами виникнення дебіторської та кредиторської заборгованостей на підприємстві є: невідповідність обсягу грошової маси, що знаходиться в обігу, вартісному обсягу продукції, що випускається, що надаються: низьку платіжну дисципліну покупців та постачальників і загальний економічний стан галузей, до яких вони відносяться; брак коштів у клієнта або зниження рівня його платоспроможності; порушення розрахунково-платіжної дисципліни контрагентами; зниження інвестиційних накопичень та інших залишків грошових коштів у підприємства; значне випередження процентних банківських ставок у порівнянні з темпами інфляції і практична недоступність отримання кредитів, особливо довгострокових, для більшості підприємств; відволікання платіжних засобів для закупівлі валюти і подальше знецінювання гривні; нерозвиненість практики факторингу; недосконала політика стягнення дебіторської заборгованості; недосконалість якості аналізу дебіторської та кредиторської заборгованостей і послідовності у використанні його результатів.

Дебіторська заборгованість класифікується за: строком погашення, своєчасністю погашення, характером господарських операцій, строком позовної давності, об'єктами, оцінкою вартості, особливі види. З ціллю запобігання втрат і визнання підприємства неспроможним, кожен господарюючий суб'єкт повинен прагнути до якнайбільшого скорочення дебіторської та кредиторської заборгованостей. Для обліку сум дебіторської заборгованості застосовується декілька видів оцінок: дисконтована вартість майбутніх платежів, що очікуються для погашення цієї заборгованості; чиста реалізаційна вартість; первісна вартість.

За змістом зобов'язань кредиторська заборгованість поділяється на заборгованість, пов'язану з придбанням МВЗ, робіт, послуг і не пов'язану з придбанням МВЗ, робіт, послуг. Залежно від терміну погашення кредиторська заборгованість поділяється на поточну (короткострокову) і на довгострокову. Короткострокова заборгованість – термін погашення становить не більше 12 місяців після звітної дати. Довгострокова заборгованість – термін погашення понад 12 місяців після звітної дати. По можливості виконання зобов'язань

кредиторська заборгованість поділяється на нормальну (виникає у межах діючих термінів її сплати), термінову (термін погашення якої ще не минув) та прострочену (заборгованість, за якою минув термін її погашення). Кредиторська заборгованість оцінюється аналогічно дебіторській заборгованості з використанням процедури зведення майбутніх платежів до поточної вартості з урахуванням термінів можливих платежів і ставки дисконтування.

Діяльність будь-якого підприємства пов'язана з існуванням дебіторської та кредиторської заборгованостей. На сьогоднішній день, коли підприємства співпрацюють з зарубіжними партнерами, необхідним є приведення вітчизняної системи обліку до вимог міжнародних стандартів. В обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами за МСФЗ і за українськими стандартами бухгалтерського обліку є ряд основних відмінностей: в питаннях визначення та методів оцінки, проведення інвентаризації, формування актів звірок з контрагентами, створення резерву сумнівних боргів («резерв під знецінення дебіторської заборгованості»), вимог щодо розкриття інформації в бухгалтерській звітності.

В цілому, бухгалтерський облік дебіторської та кредиторської заборгованості є невід'ємною частиною фінансово-господарської діяльності будь-якої організації. В даний час організації самостійно розробляють і затверджують облікову політику, робочий план рахунків, графіки документообігу, проведення інвентаризації майна та зобов'язань, визначають форму розрахунків з контрагентами.

Проаналізувавши дані підприємства за 2018-2019 рр. можна зробити висновок, що тенденція, яка склалася на підприємстві є позитивною, так як зменшення суми запасів свідчить про те, що всі запаси були продані та на ТОВ «Меркурій-Груп» відсутні «залежі» товарів. Можна побачити зменшення суми кредиторської заборгованості та превалювання власного капіталу. А це, в свою чергу, говорить, що підприємство фінансує свою діяльність самостійно.

Під час аналізу діючої практики обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей нами були виявлені наступні недоліки:

- недосконала організація ведення бухгалтерського обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей та їх місце в обліковій політиці;
- проблема реальної оцінки дебіторської заборгованості;
- відсутнє формування резерву сумнівних боргів;
- відсутні елементи реструктуризації дебіторської заборгованості.

Для вирішення наведених вище проблем, нами було запропоновано наступні заходи:

1. Необхідно приділити увагу організації обліку дебіторської заборгованості та доповнити облікову політику елементами, що дасть змогу вчасно виявити проблемні моменти та вжити заходи, щодо відновлення платоспроможності покупців та замовників. Ці зміни будуть виглядати наступним чином: визнання заборгованості сумнівною. Зазначаються критерії визнання дебіторської заборгованості сумнівною і джерела отримання інформації; види діяльності ТОВ

«Меркурій-Груп» (необхідно чітко визначити види діяльності, якими займається підприємство, від цього залежить вибір заборгованості на яку нараховується резерв. Окремо зазначити перелік видів діяльності, що входять до операційної, фінансової та інвестиційної); період та метод нарахування резерву сумнівних боргів (визначити термін проведення інвентаризації дебіторської заборгованості для створення резерву сумнівних боргів: на початку чи в кінці року),

2. Резерв сумнівних боргів варто формувати в розрізі кожного з боржників, за термінами непогашеннями дебіторської заборгованості та залежно від розмірів підприємства та обсягів діяльності. Це дасть змогу отримувати інформацію про суми дебіторської заборгованості, яка визнана сумнівною; про суми списаної дебіторської заборгованості в межах та понад резерву сумнівних боргів; про суми заборгованості, що раніше була визнана безнадійною
3. Своєчасно та періодично контролювати співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей. Адже значне перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською створює загрозу фінансовій стабільності підприємства і потребує залучення додаткових джерел фінансування.
4. Оплата дебіторської заборгованості являє собою форму реструктуризації активів, що полягає у переведенні дебіторської заборгованості в ліквідні форми активів. Основними видами оплати дебіторської заборгованості (рефінансування) є облік векселів, форфейтинг та факторинг. Водночас такі форми оплати дебіторської заборгованості, як факторинг і форфейтинг не набули поширення під час здійснення господарської діяльності підприємств в Україні, тоді як застосування таких форм розрахунків пришвидшило б перетворення дебіторської заборгованості у грошові активи.

Проаналізувавши тип фінансової стійкості підприємства можна сказати, що у 2018 році ТОВ «Меркурій-Груп» знаходилося у кризовому стані. Даний висновок був зроблений через те, що сума власних оборотних коштів, дебіторської заборгованості та короткострокових кредитів менше вартості запасів. Але у 2019 році ситуація зовсім протилежна. На ТОВ «Меркурій-Груп» повністю відсутні запаси, і навіть суттєве зменшення власних обігових коштів не вплинуло негативно на типи фінансову стану підприємства.

Проаналізувавши дані таблиці коефіцієнтів фінансової стійкості можна зробити висновок, що підприємство автономне, тобто не залежить від інших кредиторів. Про це свідчить коефіцієнт автономії, який більше рекомендованого значення і складає 1 у 2019 році, що на 0,9 більше, ніж в 2018 році. Але, разом із тим, відбувається зменшення такого коефіцієнта як фінансова залежність, який в звітному році склав 1, що на 8 менше, ніж в 2018 році. Цей показник свідчить про зниження частки позикових коштів у фінансуванні підприємства.

А в нашому випадку, на ТОВ «Меркурій-Груп» зовсім відсутні позикові кошти у 2019 році. Коефіцієнт фінансового ризику характеризує кількість

залученого капіталу в розрахунку 1 грн. власного капіталу, тобто на 1 грн. власного капіталу припадає 8 грн. залученого у 2018 році, а вже у звітному, 2019 році дорівнює 0. Значення коефіцієнта маневреності власного капіталу характеризує можливість вільно маневрувати ним. На ТОВ «Меркурій-Груп» не має основних засобів, тому цей коефіцієнт ми не аналізуємо. Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами нижче рекомендованого і становить 0,1 у 2018 році, а вже у 2019 р. він не розраховується, так як на підприємстві відсутні запаси.

Аналіз динаміки, складу та структури дебіторської заборгованості показав, що дана стаття балансу складається тільки з двох показників: дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги та іншої дебіторської заборгованості. Можна побачити, що дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги у 2017 році склала 1223,5 тис. грн., що складає 93,5% всієї заборгованості. Аналізуючи дані за 2018-2019 рр. можна зробити висновок, що у 2018 році всі боржники розрахувалися з ТОВ «Меркурій-Груп», що дало змогу підприємству розрахуватися зі всіма своїми зобов'язаннями та отримати позитивний фінансовий результат у сумі майже 12 тис. грн. У 2019 році ситуації не дуже змінилася, вона збільшилася на 10 тис. грн порівняно з попереднім роком, а загальні зміни, порівнюючи 3 роки становлять зменшення дебіторської заборгованості за товари роботи та послуги на 1213,5 тис. грн.

Другим елементом є інша поточна дебіторська заборгованість. На даному підприємстві до даної статті балансу відносять суми за виданими авансами та розрахунки з підзвітними особами. Як можна побачити, у 2017 році інша поточна дебіторська заборгованість складала 84,7 тис. грн. та становила 6,5% від всієї заборгованості. А у 2018 р. та у 2019 р. дана стаття дорівнювала нулю. Ми вважаємо доцільним порекомендувати контролювати суму дебіторської заборгованості для того, щоб вона не перевищувала своє значення, як у 2017 році. Це завдання може бути досягнуто за рахунок наступних дій: шляхом розробки комплексної стратегії комерційного кредитування клієнтів та встановлення певної системи штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язань покупцями. В рамках стратегії необхідно розділити всіх покупців за групами, залежно від історії співпраці, їх фінансового стану, та важливості їх для компанії.

Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості ТОВ «Меркурій-Груп» показав, що за період 2017-2019 рр. сума кредиторської заборгованості зменшилась. В 2017 році найбільшу питому вагу займає кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги, яка складає 1187,1 тис. грн., або 97,8%. У 2018 році її сума вже склала 845,9 тис. грн., але її питома в структурі всіх зобов'язань залишилась незміною. Друге місце в структурі зобов'язань посідає поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці. У 2017 році вона 15,5 тис. грн., або 1.3 % всієї кредиторської заборгованості, у 2018 році вона теж зменшилась і склала 12,9 тис. грн.

Дуже малу частину займає кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом та зі страхуванням, 6,7 тис грн та 4,2 тис. грн. Але і вони зменшилися у 2018 році. Аналіз 2019 року виявив, що на ТОВ «Меркурій-

Груп» зовсім немає кредиторської заборгованості. Така тенденція є позитивною, так як це значить, що підприємство може самостійно вести свою діяльність, без допомоги позикових коштів.

Інвентаризація дебіторської заборгованості здійснюється відповідно до вимог Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879.

На підприємстві відсутній відділ внутрішнього контролю, або внутрішнього аудиту. Це свідчить про те, що може збільшуватися ймовірність виникнення помилок, які, в свою чергу, можуть призвести до викривлення інформації про економічний стан ТОВ «Меркурій-Груп». Тому, ми вважаємо за необхідне, або покласти контролюючі обов'язки на конкретну людину, наприклад бухгалтера, але ще краще, найняти додаткову штатну одиницю, тобто ще одного працівника, який би займався контролем за всіма об'єктами обліку досліджуваного підприємства.

Під час перевірки нами були виявлені наступні помилки:

1. незадовільне оформлення первинних документів;
2. неправильно оформленні договори з контрагентами;
3. формальне проведення інвентаризації розрахунків;
4. неправильне відображення бартерних операцій;
5. несвоєчасність розрахунків з працівниками з оплати праці;
6. невідповідність даних аналітичного та синтетичного обліку, тощо.

Для вирішення проблем, які були наведено вище, нами були запропоновані наступні рекомендації:

- неповністю заповнена первинна документація може призвести до помилок: при розрахунках, при прийманні сировини та матеріалів, тощо. Якщо не коректно були заповнені реквізити банку, наприклад, то гроші будуть перераховані не на той банківський рахунок, а, в подальшому, це призведе до несвоєчасного надходження коштів, що загрожує підприємству різними штрафами та пенєю, якщо цю помилка не була вчасно виправлена. Тому ми рекомендуємо більш уважно заповнювати первинну документацію, а краще, заповнювати її в електронному режимі, що дасть змогу знизити вплив людського фактору;
- необхідно передивитися всі договори з постачальниками та підрядниками для виправлення знайдених помилок в них, що допоможе підприємству себе підстрахувати у випадках державних перевірок та при суперечках з контрагентами;
- незадовільне проведення інвентаризації розрахунків може призвести до великих боргів як з нашого боку, тобто з боку ТОВ «Меркурій-Груп», так і з боку наших боржників. Якщо дебітори вчасно нам не будуть віддавати гроші, це призведе до того, що на підприємстві буде недостатньо ліквідних активів для забезпечення належного функціонування підприємства. Підприємству потрібно налагодити процес проведення інвентаризації розрахунків для подальшого ефективного господарювання досліджуваного підприємства;
- ТОВ «Меркурій-Груп» необхідно більш ретельно складати фонд оплати

праці, щоб мати змогу вчасно розраховуватися зі своїми працівниками для того, щоб їх не втратити у майбутньому;

- невідповідність даних синтетичного та аналітичного рахунків може призвести до викривлення фінансових результатів. Постійне завищення або заниження суми активів зверне увагу до себе державних контролюючих органів, що може загрожувати підприємству штрафами, неустойками, пенями та майбутньої недовірою до нього з боку кредиторів та інвесторів. Необхідно привести дані синтетичного та аналітичного обліку до одного вигляду.

АНОТАЦІЯ

Кириленко В. В. «Особливості обліку дебіторської та кредиторської заборгованості (на прикладі ТОВ «Меркурій-Груп»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік і аудит».

(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2020.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти поняття дебіторської та кредиторської заборгованості, їх класифікація. Наведені основні відмінності обліку розрахунків з контрагентами за національними та міжнародними стандартами.

Проаналізовано фінансовий стан досліджуваного підприємства та динаміку, структуру і рух дебіторської та кредиторської заборгованості, проведено внутрішній аудит ТОВ «Меркурій-Груп» та наведені пропозиції щодо інвентаризації розрахунків з контрагентами. Запропоновано шляхи поліпшення діючої практики обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на ТОВ «Меркурій-Груп». Визначені основні проблеми організації діяльності підприємства та надані рекомендації по усуненню цих недоліків.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, облік, внутрішній аудит, аналіз

ANNOTATION

Kyrylenko V. "Features of accounting for receivables and payables (on the example of LLC" Mercury Group ")".

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 071 «Accounting and Taxation» for the educational program «Accounting and audit».

(title of the educational program)

Odessa National Economics University.– Odessa, 2020.

The work deals with the theoretical aspects of the concept of receivables and payables and their classification. The main differences of accounting settlements with counterparties according to national and international standards are given.

Author analysis The financial condition of the researched enterprise and the dynamics, structure and movement of receivables and payables are analyzed. An internal audit of Mercury Group LLC was conducted and the main provisions for the inventory of settlements with counterparties were presented.

Author offers Ways to improve the current accounting of receivables and payables to LLC «Mercury Group» are proposed. The basic problems of the organization of activity of the enterprise are defined and recommendations on the decision of these lacks are given.

Keywords: receivables, accounts payable, accounting, internal audit.